

Vlaams
Parlement

stuk **53-A** (2009-2010) – Nr. 2
ingediend op 27 oktober 2010 (2010-2011)

Verslag

van de Vlaamse Regering

Jaarlijks verslag van de Vlaamse Regering
aan het Vlaams Parlement
over de verstrekte en geweigerde vergunningen
voor wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik
of voor ordehandhaving dienstig materieel
en daaraan verbonden technologie

Periode van 1 januari 2009 tot 31 december 2009

Zesmaandelijks verslag van de Vlaamse Regering
aan het Vlaams Parlement
over de verstrekte en geweigerde vergunningen
voor wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik
of voor ordehandhaving dienstig materieel
en daaraan verbonden technologie

Periode van 1 juli 2009 tot 31 december 2009

Verslag

namens de Commissie voor Buitenlands Beleid,
Europese Aangelegenheden en Internationale Samenwerking
uitgebracht door de heer Marc Hendrickx

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Karim Van Overmeire.

Vaste leden:

de heren Ludwig Caluwé, Paul Delva, mevrouw Sabine Poleyn, de heer Johan Verstreken;
de heren Frank Creyelman, Karim Van Overmeire, Christian Verougstraete;
de dames Ann Brusseel, Fientje Moerman;
mevrouw Fatma Pehlivan, de heer Jan Roegiers;
de heren Matthias Diependaele, Marc Hendrickx;
de heer Peter Reekmans;
de heer Luckas Van Der Taelen.

Plaatsvervangers:

de heren Lode Ceyskens, Carl Decaluwe, Ward Kennes, Veli Yüksel;
de dames Marijke Dillen, Katleen Martens, de heer Stefaan Sintobin;
de heren Marnic De Meulemeester, Bart Tommelein;
de heer Philippe De Coene, mevrouw Mia De Vits;
de dames Danielle Godderis-T'Jonck, Liesbeth Homans;
de heer Jurgen Verstrepen;
de heer Bart Caron.

Toegevoegde leden:

de heer Christian Van Eyken.

Stukken in het dossier:

53-A (2009-2010) – Nr. 1: Verslag wapenhandel

INHOUD

I. Inleidende uiteenzetting door de heer Kris Peeters, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Buitenlands Beleid, Landbouw en Plattelandsbeleid	4
II. Bespreking	6
1. Vragen en opmerkingen van de leden.....	6
1.1. Tussenkoms van mevrouw Fientje Moerman.....	6
1.2. Tussenkoms van de heer Jan Roegiers.....	6
1.3. Tussenkoms van de heer Bart Caron.....	7
1.4. Tussenkoms van de heer Marc Hendrickx	8
1.5. Aanvullende tussenkoms van mevrouw Fientje Moerman	8
2. Antwoorden van de minister-president en aanvullende interventies van de leden	9
3. Aanvullende tussenkoms van de leden en antwoorden van de minister-president.....	11
3.1. Aanvullende tussenkoms van mevrouw Fientje Moerman	11
3.2. Aanvullende tussenkoms van de heer Jan Roegiers	11
3.3. Aanvullende tussenkoms van de heer Bart Caron	11
3.4. Aanvullende antwoorden van de minister-president.....	11
3.5. Slotreplieken	12
Gebuurde afkortingn	13
Bijlage: Advies van het Vlaams Vredesinstituut over het jaarlijks verslag van de Vlaamse Regering aan het Vlaams Parlement over de toepassing van de wet van 5 augustus 1991 betreffende de in-, uit- en doorvoer van wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie	15

In de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden en Internationale Samenwerking werd op datum van dinsdag 15 juni 2010 het jaarlijkse overzichtsverslag van de Vlaamse Regering aan het Vlaams Parlement over de verstrekte en geweigerde vergunningen voor wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie over het jaar 2009 besproken. Conform de betreffende bepaling in het decreet op het Vlaams Vredesinstituut (artikel 6, tweede lid, decreet 7 mei 2004 houdende oprichting van een Vlaams Instituut voor Vrede en Geweldpreventie bij het Vlaams Parlement), had het genoemde instituut bij dit regeringsverslag ook een advies uitgebracht (tekst van het advies als bijlage).

I. INLEIDENDE UITEENZETTING DOOR DE HEER KRIS PEETERS, MINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN ECONOMIE, BUITENLANDS BELEID, LANDBOUW EN PLATTELANDSBELEID

Minister-president *Kris Peeters* legt uit dat wat hier voorligt het zesde jaarlijkse en 13de halfjaarlijkse verslag vormt, sinds de overheveling naar de gewesten – in 2003 – van de bevoegdheid inzake de in-, uit- en doorvoer van wapens en munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie. Het verslag betreft meer bepaald de toepassing van de wet van 5 augustus 1991 die de in-, uit- en doorvoer van dergelijk materieel regelt. Artikel 17 van die wet bepaalt dat de Vlaamse Regering zowel halfjaarlijks als jaarlijks verslag moet uitbrengen aan het Vlaams Parlement over vergunde en geweigerde transacties. Het hier gebrachte verslag slaat op de periode die loopt van 1 januari 2009 tot en met 31 december 2009. In het rapport worden zowel cijfergegevens als een methodologie voorgesteld. Het geeft ook aan of er vergunningen zijn verleend voor goederen die betrekking hebben op de uitbouw van productiecapaciteit. Dat laatste was overigens niet het geval, licht de minister-president reeds toe.

Er is sprake van een algemene overzichtstabel met halfjaarlijkse en jaarlijkse cijfers. Ze omvat per invoer, uitvoer en doorvoer het totale aantal vergunningen en weigeringen evenals de totale waarde ervan. Er werden in 2009 326 vergunningen verleend voor uitvoer, voor een waarde van 282.220.048,82 euro. Twee aanvragen tot uitvoer werden geweigerd, hetgeen een waarde van 2.922.530 euro vertegenwoordigde. Er zijn 450 invoervergunningen afgeleverd voor een waarde van 53.300.380,30 euro. Eén aanvraag tot invoer werd geweigerd. Deze had een waarde van 460 euro. Daarnaast werden 24 aanvragen tot doorvoer vergund met een totale waarde van 42.301.084, 41 euro. Er zijn geen dergelijke aanvragen geweigerd.

De methodologie van het rapport bestaat erin dat bij uitvoer het land van bestemming is aangegeven, bij invoer het land van afzender en bij doorvoer beide. Per vergunning of weigering wordt een algemene beschrijving van het materieel gegeven. Die stoelt op de categorieën van de EU-militaire lijst. Als die beschrijving te ruim blijkt, dan wordt tevens een subcategorie vermeld. Als dat nog niet volstaat wordt het betrokken onderdeel met een specifieke omschrijving geduid. De categorieën uit de militaire lijst waarover het gaat zijn die van 1 tot en met 22. De categorieën 23 tot en met 26 zijn goederen die door de Vlaamse wetgeving gevisieerd worden.

Voor elke vergunning of weigering wordt ook telkens de waarde van het betrokken in-, uit- of doorgevoerde materieel meegegeven. Ook bestemming en/of eindgebruiker worden vermeld. Deze zijn ingedeeld in zeven categorieën: overheid, krijgsmacht, defensiegerelateerde industrie, industrie, handelaar, particulier en internationale organisatie.

Het rapport omvat ook voor het hele land het subtotaal van de vergunningen of weigeringen en het subtotaal van de waarde.

De kolom ‘bestemming’ en de kolom ‘eindgebruiker’ geven de respectieve categorieën weer. Over het algemeen bevinden beide zich in het zelfde land. Voor een aantal gevallen

blijkt dat niet zo te zijn. Voor de transacties waar deze situatie zich voordoet wordt dan in een afzonderlijke kolom het ‘land van eindgebruik’ mee opgenomen.

De minister-president licht daarna een aantal specifieke dossiers toe. Bepaalde van die punten van het jaar 2009 heeft hij overigens al aangehaald bij de voorstelling van het halfjaarlijkse verslag (eerste helft 2009) in deze commissie (*Parl. St.* VI. Parl. 2009-10, nr. 53/2).

Het jaarverslag vermeldt dat er 326 uitvoerdossiers vergund zijn, terwijl het overeenkomstige jaarverslag van het Vlaams Vredesinstituut (VVI) het heeft over 325 dossiers. Het hier voorliggende jaarverslag geeft het correcte cijfer – dus 326 – weer. De reden voor deze divergentie is dat in het maandverslag van november één dossier niet was weergegeven. Dat was een fout die is veroorzaakt door een technische storing in de databank van de dienst Controle Wapenhandel. Minister-president Peeters stelt dat die fout rechtgezet is doordat het bewuste dossier wel is weergegeven in het tweede halfjaarlijkse verslag en dit zonder enige ingreep in de databank. Wat ontbrak, betrof een uitvoer van beeldschermen van België naar Zwitserland.

Er waren slechts weinig weigeringen. De dienst Controle Wapenhandel heeft in 2009 immers sterk ingezet op ‘outreach’ naar particulieren en bedrijven en slaagt er daardoor steeds beter in de vigerende procedures en criteria ruimer bekend te maken. Mensen weten beter wat te verwachten bij een aanvraag, hetgeen een ontradend effect heeft.

De vergunde invoer vanuit Israël is grotendeels bestemd voor de Belgische strijdkrachten in het kader van het AIV-project (armoured infantry vehicle). De vergunde uitvoer van België naar Afghanistan betreft luchthavenverlichting voor de NAVO/ISAF-stabilisatiemacht daar. De vergunde uitvoer naar Albanië en Kroatië betreft de levering van communicatiesystemen aan de respectieve ministeries van Defensie in het kader van een gespecialiseerd NAVO-systeem. Bij de vergunde uitvoer van België naar Argentinië en Chili, die terug te vinden is onder ML15, is de term ‘apparatuur voor tegenmaatregelen’ een letterlijke vertaling uit het Engels die voorkomt in de generieke benaming van twee categorieën uit de ML-lijst, met name ML05 en ML15; beeldvormingsapparatuur. Deze ‘specifieke’ uitvoer wordt weergegeven in de benaming van de subcategorie. Het gaat in beide gevallen over beeldversterkingsapparatuur. De vergunde uitvoer van België naar India betreft voornamelijk beeldschermen die volgens de Belgische catch-allbepaling onder vergunning zijn geplaatst maar volgens de EU-lijst van militaire goederen niet gecontroleerd moeten worden.

Voor wat de vergunde uitvoer naar Israël betreft wordt, conform de betreffende resolutie van het Vlaams Parlement, geen export toegestaan waarvan de eindgebruiker de Israëlische krijgsmacht is. Bij de betrokken dossiers is telkens aangegeven waar het uiteindelijk eindgebruik gebeurt. Alle vergunde uitvoer naar Pakistan omvat onderdelen voor mijnenjagers, dus boten van de Pakistaanse marine die niet offensief worden ingezet. Ze zijn integendeel ontworpen om dreigingen weg te nemen.

In Europees verband worden quasi geen weigeringen uitgesproken tegen uitvoer naar Turkije, dat immers vertegenwoordigd is in de internationale controleregimes en lid is van de NAVO. De vergunde uitvoer naar Turkije betreft hoofdzakelijk beeldschermen, luchthavenverlichting, telecommunicatie en onderdelen van voertuigen zoals stangen en wielassen.

De vergunde doorvoer van Nederland naar Burundi en omgekeerd betreft twee vergunningen voor het Nederlandse ministerie van Defensie tot doorvoer van wapens en munitie van Nederland naar Burundi en vanuit Burundi, via Zaventem, naar Nederland. Het betreft een wederinvoer in Nederland van wapens en munitie. Deze kadert in de VN-missie die een Nederlands bataljon vervult in Burundi.

De vergunde doorvoer van Frankrijk naar Singapore behelst versnellingsdozen en meer bepaald twee industriële reductiekasten aangepast aan de dieselmotor van een militair oppervlaktevaartuig.

De minister-president benadrukt dat elke aanvraag tot export en doorvoer getoetst wordt aan het EU-Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB ('tot vaststelling van gemeenschappelijke voorschriften voor de controle op de uitvoer van militaire goederen en technologie'). In navolging daarvan worden ook exporten en weigeringen van andere EU-partners mee in overweging genomen.

Ter attentie van de commissieleden meldt de *commissievoorzitter* pro memorie nog dat een dag eerder ook het advies van het Vlaams Vredesinstituut bij dit rapport is binnengekomen en hen onmiddellijk is overgemaakt.

II. BESPREKING

1. Vragen en opmerkingen van de leden

1.1. *Tussenkomst van mevrouw Fientje Moerman*

Mevrouw *Fientje Moerman* wijst erop dat het verslag alweer niet echt tijdig aan het Vlaams Parlement wordt voorgelegd. De nood daartoe is weliswaar kleiner geworden, geeft ze toe, omdat alles nu consulteerbaar is en er maandverslagen zijn. Dat mag echter geen excuus worden om het halfjaarlijkse en jaarlijkse verslag in tijd of termijn op te schuiven.

In 2009 is de wapenexport goed toegenomen, stelt mevrouw Moerman vast. Ze bereikte het hoogste peil in vijf jaar. Ten opzichte van 2005 is er 82 percent stijging, zij het veeleer in de eerste dan in de tweede helft van 2009.

Doorvoervergunningen vindt het lid nog steeds een heikele zaak. De politieke beslissing wordt genomen door wie de exportvergunning verleent en dat is een ander land of andere beslissingsinstantie dan België. Er zijn dan twee opties, stelt mevrouw Moerman: ofwel voert men een louter formele controle uit, ofwel wordt de inhoudelijke politieke controle van het land dat de exportvergunning afleverde overgedaan. Dat kan problemen opleveren. Gezien het stagnerende aantal doorvoervergunningen en het feit dat de daaraan gekoppelde waarde vermindert, wil ze dat de Vlaamse Regering die idee meeneemt. Het Vlaams regeerakkoord stelt dat er een nieuw Wapendecreet komt. Dat is niet eenvoudig, weet het lid uit eigen ervaring. Toch vraagt ze of de minister-president reëel van plan is dat alsnog te doen, dan wel of dit een pro-forma vooropstelling is.

Inzake invoer stijgt het aantal vergunningen, maar halveert de waarde. De helft betreft Europese landen en een groot aandeel gaat over visualisatieschermen voor militaire toepassingen.

1.2. *Tussenkomst van de heer Jan Roegiers*

De heer *Jan Roegiers* stelt eveneens de laattijdigheid vast, maar merkt toch verbetering aangezien het verslag al voor de recesperiode kan worden besproken. De rekenfout van het Vlaams Vredesinstituut – die overigens buiten hun fout om gebeurde – doet voor hem ook niets af van de goede analyse die ze maakten en het advies dat is afgeleverd, stelt hij. Het is een goede leidraad voor verdere bespreking van het rapport.

Bij de export ziet de heer Roegiers hoe er met twee maten en gewichten wordt gewerkt. Er is enerzijds een algemeen wapenembargo van de Europese Unie ten aanzien van China, maar in het kader van economische samenwerking blijkt er anderzijds een veel grotere breeddenkendheid. Zo'n dualiteit kan wel degelijk problematische situaties opleveren.

De stijging van de wapenexport is een feit en het lid stelt dat neutraal vast. De landen waarnaar wordt geëxporteerd is wel een punt, oppert hij. Het Vlaams Vredesinstituut verwijst naar de COARM, het overlegorgaan waarbinnen de afspraak bestaat dat, als er daarbinnen om uitleg wordt gevraagd over een bepaald land, iedereen zich de komende drie jaar ertoe engageert om ook het land dat een negatief advies daarover heeft uitgesproken te contacteren. De lijst is ondertussen behoorlijk uitgebreid, stelt de heer Roegiers. Hij suggereert om in de toekomst binnen het jaarverslag een ophijsting te maken en een hoofdstuk te wijden aan de landen die de revue gepasseerd zijn in de COARM, of voor dewelke een vergunningsaanvraag is binnengekomen. Dat biedt een goed zicht op wat potentieel problematische landen kunnen zijn.

Er is een uitvoervergunning voor Saoedi-Arabië. Het lid wenst te vernemen van wanneer die dateert en waartoe ze moest dienen. Het komt de heer Roegiers wel voor dat het beter ware mocht een dergelijk land niet behoren tot de lijst van landen waarmee België wapenhandel drijft.

Ook naar Colombia is er wapenexport. Van alle Latijns-Amerikaanse landen is dat volgens het lid nochtans het meest dubieuze. Al moet hij daarbij toegeven dat een en ander gebaseerd is op geruchten die enige jaren eerder de ronde deden. De broer van de president zou leider geweest zijn van een van de doodseskaders. Daarmee wil hij niet zeggen dat de president zelf daarmee te maken had. Het lijkt het lid echter wel zinvol goed na te gaan wat precies de inhoud van die export is.

Ook voor de Filipijnen vraagt de heer Roegiers aandacht, omdat ze met de regelmaat van een klok in het nieuws komen met geweld door de overheid en de strijdkrachten ten aanzien van oppositie en onder meer ook vakbondsleiders. Wat behelzen de vergunningen voor de Filipijnen? De heer Roegiers hoopt dat ze niet voor de krijgsmacht bestemd waren en zo niet, voor wie waren ze dan wel bestemd?

Tegen Israël geldt een feitelijk wapenembargo als het de eindbestemming is. Een aantal vergunningen die er een soort ‘tussenstop’ maken, werden echter wel goedgekeurd. Wordt ook in de historiek van de vergunningen nagegaan of het bedoelde materieel niet terugkeert naar Israël na behandeling in een derde land?

Het lid wil dienaangaande nogmaals aandringen op een wijziging in de regelgeving waarbij van de vergunningsaanvrager gevraagd wordt te melden welke de laatst gekende bestemming is van het uitgevoerde materieel.

Inzake de wapeninvoer blijkt er een halvering te zijn. Toch blijft het een aanzienlijk aantal. Een belangrijk deel is bestemd voor politiediensten, maar een groot deel gaat naar wapenhandelaars. De heer Roegiers maakt zich danig zorgen over het toenemende geweld in de samenleving en het stijgende gebruik van wapens. Hij stelt dat men er geen zicht op heeft waar die wapens terechtkomen. Dat dit niet de directe verantwoordelijkheid is van de Vlaamse Regering, beseft hij best, maar toch dringt hij er opnieuw op aan het punt voor te leggen in het Overlegcomité. De federale overheid moet uiteindelijk die bestemming nagaan via het centrale wapenregister. De Vlaamse overheid is verantwoordelijk voor de invoer en zou er bij de Federale Regering moeten op aandringen dat het centrale wapenregister eindelijk op orde wordt gezet. Dan pas zal men weten waar wapens terechtkomen en of het beleid ter zake niet moet worden bijgestuurd.

1.3. Tussenkomen van de heer Bart Caron

De heer *Bart Caron* looft eveneens de deskundige analyse en het advies van het Vlaams Vredesinstituut. Ook de rapportage vindt hij steeds beter.

Het lid onderstreept dat er twee belangrijke tendensen te bespeuren zijn: zowel uitvoer als invoer van wapens nemen toe in de laatste jaren. De invoer kende een sterke stijging. Het lid sluit zich aan bij de zorg van de heer Roegiers om te weten waar al die wapens effectief terechtkomen. Het lijkt hem ook nuttig dat in dat verband de informatie over de invoer vollediger zou zijn. Zo zou hij graag weten welke criteria de dienst Controle Wapenhandel hanteert.

Algemeen leeft bij de heer Caron nog steeds de bekommernis over doorvoer en eindgebruiker en het feit dat voor bepaalde categorieën niet duidelijk is wie dan wel die eindgebruiker mag zijn. Hij ziet daarin ook geen verbetering komen in het licht van de toepassing van de nieuwe Europese richtlijn waarbij individuele vergunningen door globale kunnen worden vervangen. Het lid pleit ervoor via een goede decretale regeling erop toe te zien dat de uiteindelijke eindgebruiker een afwegingscriterium wordt bij het toekennen van vergunningen. Ook op Europees niveau moet daarop worden aangedrongen, stelt hij. Bovendien komt het hem voor dat door de eigen regelgeving een degelijke onderbouwing moet worden voorzien. De heer Caron wijst erop dat het Vredesinstituut dienaangaande nadrukkelijk wijst op de plicht van het bedrijfsleven om juiste en volledige informatie te verstrekken.

Inzake transparantie vindt ook de heer Caron dat de rapportage te weinig ingaat op de consultaties in Europees verband binnen de COARM. Er wordt alleen gezegd dat er consultaties zijn en dat het beleid daarop gericht wordt. Hij wil graag meer informatie over criteria en toepassing ervan.

Ook hij heeft zo zijn bedenkingen aangaande Israël. Voor het uitvoerbeleid is er een duidelijke richtlijn, maar het blijkt ontzettend moeilijk om te weten wat er precies met de goederen gebeurt inzake eindbestemming. Niet alle landen van de wereld zetten dezelfde stappen als Vlaanderen, stelt het lid. Hij pleit voor de grootst mogelijke voorzichtigheid in het geval van Israël en voor aanvullend onderzoek, zodat Vlaanderen niet kan beschuldigd worden van wapenleveringen aan Israël, al weze het dan indirect.

1.4. *Tussenkomst van de heer Marc Hendrickx*

De heer *Marc Hendrickx* drukt insgelijks zijn waardering uit voor de rapportage en voor de inspanning van het Vlaams Vredesinstituut. Hij vindt de stijgende uit- en invoer niet zo vanzelfsprekend, maar is wel verheugd over het feit dat de 'outreach' van de dienst Controle Wapenhandel positieve effecten heeft gesorteerd bij de doelgroepen van het beleid.

Het lid had van de minister-president ook graag een stand van zaken gekregen over het in het regeringsbeleid aangekondigde nieuwe decreet. Voorts wil ook hij aandringen op het op punt stellen van het centrale wapenregister. Is er dienaangaande een initiatief mogelijk van op Vlaams niveau?

1.5. *Aanvullende tussenkomst van mevrouw Fientje Moerman*

Mevrouw *Fientje Moerman* gaat nog kort in op de eerder gemaakte opmerking over Saoedi-Arabië en de inconsistenties ter zake. Ze verwijst naar een recente discussie in deze commissie, naar aanleiding van enkele zware discriminaties: op homoseksualiteit stond in Malawi – toch een partnerland van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking – de doodstraf. Het lid stelt dat men zich terecht bezorgd maakt over de schending van mensenrechten en dat men er zich terecht over beraadt hoe aan die zaken gevolg te geven. Mevrouw Moerman benadrukt dat er daarbij dan wel enige consistentie moet zijn. Als vrouw behoort ze tot een groep die in Saoedi-Arabië minder rechten heeft dan een hond in Vlaanderen, oppert ze. Hoe kan men het dan met de fundamentele basis van mensenrechten doen stroken dat uitgerekend naar dat land uitvoer plaatsvindt? Het lid verwijst daarbij ook naar de opmerkingen die door diverse leden werden gemaakt over Israël. Als minister heeft zij de uitvoer geweigerd. Overigens met een hele nasleep tot gevolg. Ze weet

ook best dat er druk is vanuit de industrie, die iets selectiever is in haar gevoeligheid voor die zaken dan parlementsleden. Het lijkt haar essentieel dat de hypocrisie in Vlaanderen tot het uiterste minimum wordt beperkt. Ze stelt dat ook inzake homoseksualiteit de situatie in Saoedi-Arabië niet beter is dan in andere landen. Er is een probleem met democratie en met mensenrechten voor meer dan de helft van de bevolking. Waarom wordt er dan toch nog steeds uitgevoerd naar Saoedi-Arabië?

2. Antwoorden van de minister-president en aanvullende interventies van de leden

Minister-president *Kris Peeters* geeft toe dat het verslag weliswaar wat laat was, maar stelt dat indiening op datum van 9 april toch al niet slecht was. Hij kan bevestigen dat de dienst Controle Wapenhandel absoluut zijn best doet.

Een nieuw Wapendecreet is een belangrijke oefening geeft de minister-president toe. De dienst Controle Wapenhandel legt momenteel de laatste hand aan het eerste ontwerp van het decreet, laat hij weten. Zodra het klaar is, zal het ook aan de commissie ter discussie worden voorgelegd.

De uitvoer naar Saoedi-Arabië behelst luchthavenverlichting en -afbakening, onder de noemer ML25.a, stelt de minister-president. Dat heeft niets te maken met militaire wapens. Daarmee staat het volgens de minister-president ook los van de mensenrechten-problematiek waarop terecht gewezen is, stelt hij.

De vergunde doorvoer van Bulgarije naar Colombia gaat over een doorvoer waarvoor een EU-land een uitvoervergunning heeft afgeleverd en die bestemd is voor de antinarcotica-afdeling van de Amerikaanse overheid in Colombia. Het risico op afwending is zo goed als nihil verzekert de minister-president.

Bij de uitvoer naar Turkije met als eindbestemming de Filipijnen verklaart de minister-president dat de classificatie 'andere' in de lijst slaat op een afdeling ingenieurswetenschappen van een Turkse universiteit in Ankara.

De heer *Jan Roegiers* verwijst naar pagina 96 en 97 van het voorliggende parlementaire stuk waar bij Filipijnen staat 'defensiegerelateerde industrie/krijgsmacht'. Hij heeft het dus wel degelijk over een ander item.

Een medewerker van de minister-president legt uit dat het hier gaat om onderdelen van voertuigen die naar Turkije gaan, dat lid is van alle internationale mechanismen. In zo'n dossier zit een internationaal invoercertificaat dat maakt dat Turkije zich ertoe verbindt de verdere uitvoer te controleren.

De heer *Jan Roegiers* stelt dat het dan gewoon zaak is voor de industrie om één land te vinden dat bereid is verder uit te voeren. Verantwoordelijkheid opnemen ten aanzien van landen waarrond enige controversen heerst, moet zich dan behalve op Saoedi-Arabië en Israël net zo goed op de Filipijnen richten, vindt de heer Roegiers. Hij wil graag duidelijkheid ter zake.

De minister-president verwijst naar de door zijn medewerker gegeven uitleg. De suggestie dat het hier om een soort 'bison futé' zou gaan, laat hij voor rekening van het lid. De bestaande regelgeving is in elk geval correct toegepast.

Mevrouw *Fientje Moerman* repliceert dat het zeker om een 'bison futé' gaat.

De heer *Bart Caron* voegt eraan toe dat hier de vraag rijst of Vlaanderen zulks in de toekomst zomaar kan laten gebeuren. De heer *Jan Roegiers* oppert dat de fundamentele vraag luidt of er juridische gronden zijn om dergelijke vergunningen te weigeren. Als dat

zo is, dan moet men daarvan gebruik maken, vindt hij. Indien niet, dan is het een ander debat, stelt hij. Als die beslissingslatitude er wel is, dan is er een probleem en moet er een fundamenteel debat gehouden worden, besluit hij.

Minister-president *Kris Peeters* herhaalt dat de diensten en hijzelf de bestaande regelgeving hebben toegepast. Ingeval er andere beleidselementen zouden worden toegevoegd aan het afwegingskader, moet – rebus sic stantibus – een debat echter zeker kunnen.

Daarop inpikkend herhaalt de heer *Jan Roegiers* dat de fundamentele kwestie inderdaad gelegen is in de vraag of we hier louter toepassing kunnen maken van de bestaande regelgeving, dan wel of er hier enige marge is om zelf een beleidsbeslissing te nemen.

Mevrouw *Fientje Moerman* gelooft dat de toetsing wel degelijk mee dient te gebeuren in het licht van schendingen van de mensenrechten in een bepaald land. Ze meent dat er ter zake zelfs een Europese verplichting geldt. Beslissingen ‘à la tête du client’ zijn haars inziens dan ook niet meer mogelijk.

De *minister-president* wijst erop dat het bij de genoemde uitvoer met betrekking tot de Filipijnen gaat om reserveonderdelen van voertuigen. Hij wil weten hoe dan een eventuele reden van weigering zou kunnen worden omschreven als schending van de mensenrechten.

Daarop antwoordt mevrouw *Fientje Moerman* – vanuit haar ervaring – dat het karakter van militair materieel niet gedefinieerd wordt door de inherente aard van het materieel, maar wel door de wetgeving die erop van toepassing is. Ze geeft het voorbeeld van uitvoer van speculaaskoekjes van Lotus met als bestemming de kantine van de krijgsmacht van een bepaald land, die dan ook onder de ‘catch-all’ vallen. Het is in dat geval een vergunningsplichtige uitvoer.

De heer *Bart Caron* oppert dat de bestaande juridische omkadering – het weze in Europees of in NAVO-verband – in detail moet worden geanalyseerd. Hij voegt eraan toe dat voertuigen en onderdelen voor vele toepassingen kunnen dienen en dat beeldschermen op zich ook onschuldige items zijn. Toch is het lid van mening dat men het argument ‘onschuldigheid’ (in casu civiel gebruik) niet mag hanteren om toch maar de afweging inzake toekenning van vergunningen niet te moeten maken. Hij vergelijkt het met het niet kennen van de uiteindelijke eindgebruiker: ook de uiteindelijke toepassing van materieel is vaak onbekend.

De *minister-president* voorziet interessante discussies bij het voorleggen van het ontwerp van Vlaams Wapendecreet. Hij benadrukt dat het een zeer gevoelige en delicate discussie is binnen het Europese kader, waarbinnen wel degelijk specifieke accenten worden gelegd en men rekening houdt met de mensenrechten en dies meer. Anderzijds spelen natuurlijk ook economische parameters een rol in de afweging.

De minister-president refereert aan het advies van het Vlaams Vredesinstituut inzake de consultatiemechanismen in de EU-Raadswerkgroep COARM. De informatie die er wordt uitgewisseld zou uitermate gevoelig liggen en behelst hangende zaken waarin bedrijfsmatige en veiligheidsbelangen spelen. Om het succes van het systeem niet in het gedrang te brengen is daarom binnen de COARM geopteerd voor vertrouwelijkheid. Er worden daarnaast binnen de COARM ook informatierondes gehouden en er wordt ook een databank bijgehouden van geweigerde bestemmingen. Dat alles moet bijdragen tot de goede werking van het hier hoger reeds vermelde Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB. Bij elke aanvraag tot export wordt rekening gehouden met de acht criteria van dit Gemeenschappelijk Standpunt. Hoe ze in de praktijk worden toegepast wordt in detail beschreven in de lijvige gebruikersgids bij het standpunt die publiek geconsulteerd kan worden, onder meer via de website, verklaart minister-president Peeters. Hij stelt verder dat ook de andere aandachtspunten die het Vredesinstituut aanreikte, onderzocht worden.

3. Aanvullende tussenkomsten van de leden en antwoorden van de minister-president

3.1. Aanvullende tussenkomst van mevrouw Fientje Moerman

Mevrouw *Fientje Moerman* meent dat het nuttig zou zijn om, vooraleer er een eerste versie van het ontwerp van decreet op tafel komt, al bepaalde elementen uit de discussies mee te nemen.

Ze merkt vervolgens nog op dat de bevoegdheid om in-, uit- en doorvoervergunningen goed te keuren voor wat wettelijk als wapens wordt gekwalificeerd, een van de weinige bevoegdheden is die binnen de Vlaamse Regering geen collegiale bevoegdheid vormt maar door slechts één persoon wordt uitgeoefend: de minister die dat in zijn of haar portefeuille heeft. Als Vlaanderen zich de zelfbewustheid wil aanmeten om anderen de les te spellen, dan moet het ook de moed opbrengen om tegen de Agoria's en andere van de wereld soms 'nee' te zeggen, besluit mevrouw Moerman.

3.2. Aanvullende tussenkomst van de heer Jan Roegiers

De heer *Jan Roegiers* verwacht nog een antwoord op de bekommernis omtrent de problematiek van de import en met name het slecht functioneren van het centraal wapenregister. Inzake de uitvoer voelt het lid zich zeer onbehaaglijk in de discussie waarin men verzeild is geraakt. Hij raadt de minister-president aan de – initieel door Canvas uitgezonden – ontvullerende reportage over de Filipijnen naar aanleiding van de verkiezingen daar te bekijken. Het lid dringt erop aan om zo snel als mogelijk te weten of Vlaanderen de bevoegdheid heeft om bepaalde vergunningen te weigeren of dat het aan de wet gebonden is en dat niet kan. Die kwestie heeft volgens het lid een fundamentele invloed op de behandeling van de zesmaandelijke verslagen en van een aantal controversiële bestemmingslanden. Hij had dienaangaande graag nog voor het parlementaire zomerreces uitsluitel gekregen.

3.3. Aanvullende tussenkomst van de heer Bart Caron

De heer *Bart Caron* stelt de geladenheid van de thematiek vast en vraagt om de discussie over een nieuw decreet niet te starten op de dag dat de Vlaamse Regering het voorontwerp naar de Raad van State heeft gestuurd, maar wel vlak na het reces. Het parlement kan dan civiele spelers horen en te weten komen in hoeverre zo'n decreet omvattend is, hoe streng of innovatief het is, en of we in Europa voorop willen lopen of louter meelopen. Het principe van groen- en witboeken vindt het lid een boeiende methode om het debat te voeden. Hij wenst in deze niet geconfronteerd te worden met een door de regering geformuleerde eindtekst die het parlement dan maar te nemen of te laten heeft.

3.4. Aanvullende antwoorden van de minister-president

De *minister-president* stelt dat het altijd bedoeling is geweest om zo snel als mogelijk een ontwerp van decreet voor te leggen, waarna de commissie dan hoorzittingen en dergelijke kan organiseren. Dat is het prerogatief van deze commissie. Er is reeds een wetgeving, stelt hij, men vertrekt dus niet van nul. Ook de gevoeligheden zijn gekend en daarmee wordt ook maximaal rekening gehouden, verzekert hij. Het is de verantwoordelijkheid en de keuze van de commissie om bij de discussies het maatschappelijk middenveld of andere spelers te betrekken.

Hij heeft ook begrip voor de principiële factor voor wat de uitvoer naar de Filipijnen betreft, maar vermeldt toch dat het respectievelijk om bedragen van 1851 en van 6350 euro gaat.

De invoer door erkende wapenhandelaars valt buiten de bevoegdheid van de dienst Controle Wapenhandel, geeft de minister-president nog mee. Daarover is ook vroeger al gesproken. Dat behoort toe aan de provincies onder auspiciën van de federale Wapendienst en de federale minister van Justitie. Eenmaal er een nieuwe Federale Regering is,

kan ook dat aangekaart worden, geeft de minister-president aan. Ook hij meent dat er moet op aangedrongen worden om er verder werk van te maken, maar dat heeft met een minister van lopende zaken geen zin.

3.5. *Slotreplieken*

De heer *Jan Roegiers* herkent in hoofde van de minister-president een formeler engagement dan dat naar aanleiding van de vraag die het lid hem daarover eerder heeft gesteld. Dat vindt hij vooruitgang, maar hij zou het nog formeler op de agenda plaatsen. Hij neemt voorlopig genoegen met de stappen via het ‘aanbevelingsmechanisme’, maar zal de minister-president er in de toekomst, indien nodig, aan herinneren.

Het lid wil verder absoluut weten of het mogelijk is nog voor het zomerreces een juridisch advies te krijgen met betrekking tot de aangekaarte en delicate maar fundamentele problematiek.

De *minister-president* zegt toe zijn diensten om een dergelijk juridisch advies te zullen vragen.

Karim VAN OVERMEIRE,
voorzitter

Marc HENDRICKX,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

Agoria	Federatie van de technologische industrie
AIV	armoured infantry vehicle
COARM	Council Working Group on Conventional Arms Exports
EU	Europese Unie
GBVB	Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid
ISAF	International Security Assistance Force
ML-lijst	Common Military List of the European Union
NAVO	Noord-Atlantische Verdragsorganisatie
VN	Verenigde Naties
VVI	Vlaams Vredesinstituut

BIJLAGE

Advies van het Vlaams Vredesinstituut over het jaarlijks verslag
van de Vlaamse Regering aan het Vlaams Parlement
over de toepassing van de wet van 5 augustus 1991 betreffende de in-, uit- en
doorvoer van wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik
of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie

14 juni 2010

Advies over het jaarlijks verslag van de Vlaamse Regering aan het Vlaams Parlement over de toepassing van de wet van 5 augustus 1991 betreffende de in-, uit- en doorvoer van wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie

1 Inleiding

Het decreet dat de werking van het Vlaams Vredesinstituut omschrijft, stipuleert dat het instituut advies uitbrengt aan het Vlaams Parlement over het jaarlijks verslag van de Vlaamse Regering aan het Vlaams Parlement over de verstrekte en geweigerde vergunningen voor wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie.¹ Op 9 april 2010 heeft de Vlaamse Regering haar jaarlijks verslag over de wapenhandelⁱ in 2009 ingediend bij het Vlaams Parlement.²

In voorliggende adviesnota wordt de aandacht gevestigd op een aantal belangrijke elementen in het verslag van de Vlaamse Regering, waarbij het Vredesinstituut advies uitbrengt aan het Vlaams Parlement. De aandachtspunten en het advies zijn gebaseerd op voorgaande adviezen en onderzoek van het Vredesinstituut in zijn onderzoeksprogramma Wapenhandel en –productie, waarin het instituut het nationale, Europese en internationale juridische kader voor de buitenlandse wapenhandel volgt, alsook de feiten en cijfers van de wapenproductie en -handel in Vlaanderen. Voorliggend advies is in het bijzonder geïnformeerd door het jaarrapport *'Vlaamse buitenlandse handel in wapens en producten voor tweeërlei gebruik 2009'*³, dat op 17 maart 2010 werd voorgesteld in het Vlaams Parlement. Het jaarrapport van het instituut omvat de cijfers over in- uit- en doorvoer van militair materieel in het voorbije jaar en een diepgaande analyse van die cijfers. Daarnaast geeft het Vredesinstituut in zijn jaarrapport ook analyse en duiding bij de vergunde handel in producten voor tweeërlei gebruik (*dual-use*). Daarover wordt evenwel niet gerapporteerd in het jaarlijks verslag van de Vlaamse Regering en dit wordt bijgevolg niet besproken in voorliggende nota.

Het uitgangspunt van het Vredesinstituut bij voorliggend advies is dat een sluitende controle op het verhandelen van militair materieel nodig is. Controle over de verspreiding ervan is immers een noodzakelijke voorwaarde voor vrede en stabiliteit. De opportuniteit van exporten wordt geval per geval beoordeeld aan de hand van internationaal overeengekomen richtlijnen. Niet alleen waar, maar ook door wie het materieel gebruikt wordt, is bij die beoordeling bepalend.

Het beleid dat de handel in militair materieel controleert, moet transparant zijn zodat democratische opvolging en controle van het beleid mogelijk is. Met dit advies wil het Vredesinstituut het Vlaamse wapenhandelbeleid evalueren, en de parlementaire controle op dat beleid ondersteunen en versterken.

ⁱ Voor de in-, uit- en doorvoer van wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie waarop de wet van 5 augustus 1991 van toepassing is, worden in voorliggende adviesnota de termen 'wapenhandel' en 'handel in militair materieel' gebruikt.

2 Aandachtspunten bij het jaarverslag wapenhandel 2009 van de Vlaamse Regering

2.1 Het aandeel van de wapenexport waarbij de industrie de laatst gerapporteerde gebruiker is bij het afleveren van de vergunning, is de afgelopen jaren sterk gestegen.

In 2009 werden 326 vergunningen uitgereikt door de Vlaamse overheid voor de uitvoer van militair materieel. Deze uitvoervergunningen hadden een gezamenlijke waarde van 282,2 miljoen euro. Vergeleken met 2008 is de waarde van de vergunde export gestegen met 42,2 miljoen euro (+17,6%).⁴ Voor elke uitvoervergunning wordt in het jaarverslag de bestemming en de eindgebruiker van het product meegedeeld. In hoofdstuk 5 van het jaarverslag waarin de methodologie besproken wordt, staat beschreven hoe de Vlaamse Regering per individuele vergunning aangeeft wie de bestemming en de eindgebruiker is van de producten. Het onderscheid dat gemaakt wordt tussen 'bestemming' en 'eindgebruiker' en analoog tussen 'land van bestemming' en 'land van eindgebruik', is van cruciaal belang om controle op de handel in militair materieel naar behoren te kunnen uitoefenen.⁵ De bestemming is de eerste ontvanger van de goederen, diegene naar wie de producten verzonden worden. Mogelijk is de bestemming ook diegene die de goederen aanwendt voor het vooropgestelde eindgebruik (bijvoorbeeld inzet in het leger), en dus ook de eindgebruiker. Soms is dit niet het geval. Wanneer defensiegerelateerde producten bijvoorbeeld geïntegreerd worden in grotere wapensystemen, is de bestemming 'industrie' en de eigenlijke eindgebruiker diegene die het militaire eindproduct uiteindelijk inzet. Hoewel grotere wapensystemen doorgaans op bestelling geproduceerd worden (en de eindgebruiker aldus gekend is), is dit niet altijd het geval of wordt het niet bekend gemaakt. Uit een analyse van de cijfers uit het jaarverslag 2009 van de Vlaamse Regering blijkt dat 78% van de waarde van de uitgereikte vergunningen de categorieën 'industrie' of 'handelaar' als laatst gekende gebruiker hadden. In 2007 en 2008 was dat respectievelijk in 60% en 73% van de waarde van de vergunningen het geval. Er is dus sprake van een stijgende trend.

Met het oog op een sluitende controle op de handel in militair materieel, doen deze cijfers de vraag rijzen of het voldoende is dat Vlaanderen vergunningen beoordeelt op basis van informatie over de bestemming, zonder daarbij de eindgebruiker te kennen. En stel dat de overheid over informatie beschikt over zowel de bestemming als de eindgebruiker (gegeven dat deze twee van elkaar verschillen), moeten beide dan opgenomen worden in de beoordeling? Indien alleen de bestemming deel uitmaakt van de beoordeling van een vergunningsaanvraag, impliceert dit dat de verantwoordelijkheid voor verdere uitvoer overgedragen wordt aan het land van bestemming. In verschillende landen, en ook op het niveau van de EU, laait de discussie over dit specifieke punt fel op. Een te strenge houding ondergraaft de economische belangen van een land of regio (met name de concurrentiepositie van de defensiegerelateerde industrie), een te lakse houding leidt tot het afschuiven van verantwoordelijkheid, daar waar een doeltreffende controle juist garant moet staan voor een verantwoord wapenexportbeleid.

In het kader van een sluitend controlebeleid en kwalitatieve parlementaire controle, is het nodig dat de Vlaamse Regering alle mogelijke informatie verzamelt betreffende de bestemming én de

uiteindelijke eindgebruiker van welbepaalde exporten. Geval per geval kan dan beoordeeld – en naar het parlement toe verantwoord – worden, of de verantwoordelijkheid m.b.t. de eindgebruiker aan het land van bestemming overgelaten wordt of niet. Volledige informatie over zowel de bestemming als de eindgebruiker is een noodzakelijke voorwaarde voor een verantwoord(elijk) beleid. Hoewel de uiteindelijke eindgebruiker niet altijd te achterhalen is, zijn bijkomende inspanningen mogelijk. In de eerste plaats dient de plicht van het bedrijfsleven om *juiste en volledige* informatie te verstrekken bij de aanvraag van in-, uit- of doorvoervergunningen (artikel 9, wet van 5 augustus 1991)⁶ benadrukt te worden. Daarnaast kan uitwisseling van informatie met inlichtingendiensten en andere overheidsinstanties uit binnen- en buitenland helpen om informatie te vergaren over het eindgebruik van een product.

Met betrekking tot de controle op eindgebruik is ook de nieuwe EU-richtlijn inzake intracommunautaire handel in militair materieel van belang. Vanaf eind juni 2012 treedt een versoepeld vergunningstelsel voor handel in defensiegerelateerd materieel binnen de Europese Unie in werking, zoals vastgesteld in Richtlijn 2009/43/EG.⁷ De richtlijn heeft belangrijke gevolgen voor het Vlaamse wapenhandelbeleid. Uit een analyse van de cijfers van het jaarverslag van de Vlaamse Regering blijkt dat bijna 50% van de waarde van de vergunde uitvoer in Vlaanderen bestemd is voor EU-lidstaten. Eens de genoemde Europese richtlijn geïmplementeerd is, zullen bedrijven voor dergelijke overdrachten van defensiegerelateerd materieel binnen de EU niet meer alleen gebruik kunnen maken van individuele vergunningen, zoals dit vandaag het geval is, maar ook van algemene en globale vergunningen. Algemene vergunningen worden afgekondigd voor bepaalde producten. Alle bedrijven op het grondgebied van een lidstaat kunnen hiervan gebruik maken, en hoeven geen bijkomende vergunning meer aan te vragen voor deze producten. Globale vergunningen worden aan bedrijven toegekend. Onder een globale vergunning zullen bedrijven (categorieën van) producten kunnen overdragen naar (categorieën van) bestemmingen binnen de EU. Voor gevoelige of eenmalige overdrachten blijven de individuele vergunningen bestaan.⁸ Hoewel het moeilijk wordt om voor algemene en globale vergunningen het eigenlijke eindgebruik systematisch in kaart te brengen, houdt de logica stand om dit voor gevoelige overdrachten onder individuele vergunning te blijven doen. Zowel de bestemming als de eindgebruiker dienen in de mate van het mogelijke door de overheid gekend te zijn. Bovendien laat de richtlijn toe aan lidstaten om uitvoerbeperkingen te verbinden aan overdrachtsvergunningen en garanties te vragen over het eindgebruik. De richtlijn reguleert niet de handel met landen buiten de EU; voor deze transacties blijven individuele vergunningen de norm.

2.2 Het consultatiemechanisme van COARM als indicator van harmonisering in het Europese wapenexportbeleid en een transparante toepassing van de Europese criteria voor wapenuitvoer

De Vlaamse Regering belicht in haar jaarverslag over wapenhandel telkens een bepaald thema. Dit jaar werd in hoofdstuk 7 ingezoomd op de activiteiten van de EU Raadswerkgroep betreffende conventionele wapens (COARM). Eén van de belangrijkste troeven van COARM is dat het een platform biedt voor besprekingen tussen EU-lidstaten over de situatie in bepaalde

bestemmingslanden en over de toepassing van de gemeenschappelijke toetsingscriteria uit het Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB.⁹ COARM beheert een consultatiemechanisme waarin lidstaten elkaar consulteren indien ze voor een soortgelijke vergunningsaanvraag – op basis van gelijke criteria – tot een verschillende beoordeling van een vergunningaanvraag zouden komen.ⁱⁱ COARM rapporteert over deze consultaties in haar jaarlijks verslag met een lijst van bestemmingslanden die voorwerp uitmaakten van consultaties en van lidstaten die consultaties initieerden of ontvingen.¹⁰ De uitkomst van deze bilaterale consultaties is vertrouwelijk. Volgens de meest recente cijfers heeft Belgiëⁱⁱⁱ in 2008 10 keer een consultatie geïnitieerd (bij de behandeling van een vergunningsaanvraag die door een andere lidstaat geweigerd werd) en 4 keer consultaties ontvangen (waarbij een andere lidstaat overwoog om een door België geweigerde vergunning toe te kennen). Het rapport '*Vlaamse buitenlandse handel in wapens en producten voor tweëerlei gebruik 2009*' van het Vredesinstituut geeft bovendien een overzicht van bestemmingslanden die de voorbije jaren (2006-2008) voorwerp uitmaakten van consultaties en waarvoor de Vlaamse overheid in 2009 vergunningen uitreikte. Deze bestemmingslanden strekken zich uit over alle continenten, gaande van Rusland en Zuid-Afrika, tot Colombia, de Filipijnen of Irak.

Cijfers over het aantal consultaties tussen EU-lidstaten vormen een interessante indicator voor het succes van het Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB waarin 8 criteria opgenomen zijn die alle lidstaten dienen toe te passen bij de beoordeling van vergunningsaanvragen.¹¹ Meer transparantie en uitwisseling van informatie tussen EU-lidstaten over de manier waarop de criteria toegepast worden, zou de harmonisering van het exportbeleid van lidstaten ten goede komen.

Ook op Vlaams niveau is de parlementaire controle gebaat bij meer inzicht in de manier waarop de criteria gehanteerd worden. Hoe worden verschillende criteria tegen elkaar afgewogen? Welk gewicht kent de Vlaamse overheid toe aan de criteria? Hoe streng worden ze toegepast? Op basis van welke criteria werd een bepaalde vergunning toegekend/geweigerd? Meer openheid in de besluitvorming draagt bij aan een betere beleidsverantwoording. Bovendien wordt op die manier het beleid beter voorspelbaar, wat ook de rechtszekerheid van bedrijven ten goede komt. Meer aandacht voor de verantwoording van beleidsbeslissingen aan de hand van de Europese criteria is wenselijk en dit zowel in mondelinge toelichtingen als in schriftelijke verslagen in/aan het parlement.

ⁱⁱ Vooraleer lidstaat A een uitvoervergunning uitreikt die gelijkaardig is aan een vergunningsaanvraag die in de voorafgaande drie jaar werd geweigerd door lidstaat B, wordt verwacht dat lidstaat A lidstaat B consulteert over de redenen van deze weigering. Een toekenning van de vergunning zou immers het beleid van lidstaat B ondermijnen. Op die manier streeft de EU naar meer harmonisering in het exportcontrolebeleid van lidstaten.

ⁱⁱⁱ Het EU-verslag geeft geen cijfers weer voor Wallonië, Brussel en Vlaanderen afzonderlijk.

2.3 De vergunde invoer van vuurwapens is de afgelopen jaren sterk gestegen, maar wie de uiteindelijke eindgebruikers zijn van deze vuurwapens wordt in veel gevallen niet vermeld

Uit het jaarverslag van de Vlaamse Regering blijkt dat 450 wapen invoervergunningen werden uitgereikt door de Vlaamse overheid in 2009. Deze vergunningen hadden een gezamenlijke waarde van 53,3 miljoen euro. Een analyse van deze invoervergunningen toont aan dat de waarde van de vergunde invoer van vuurwapens (ML1.a) in 2009 met 35% gestegen is ten opzichte van 2008. Op vier jaar tijd is de waarde van de vergunde invoer van vuurwapens bijna verdrievoudigd: van 1,3 miljoen euro in 2005 naar 3,4 miljoen euro in 2009. In deze periode nam ook de vergunde invoer van munitie (ML3.a) en attributen zoals wapenvizieren (ML1.d) sterk toe. Vuurwapens worden in Vlaanderen voornamelijk door handelaars ingevoerd. Een deel van deze wapens is bestemd voor lokale politiediensten die Vlaamse handelaars inschakelen voor de aankoop van dienstwapens. Een ander deel van de ingevoerde vuurwapens is bestemd voor verkoop aan particulieren op de civiele markt.¹² Uit het jaarverslag van de Vlaamse Regering is het meestal niet duidelijk in welke handen deze vuurwapens uiteindelijk terecht komen. Bovendien zijn niet alle invoervergunningen voor vuurwapens die worden uitgereikt door de Vlaamse overheid opgenomen: de vergunningen die worden uitgereikt onder het stelsel van de Europese richtlijn 91/477 worden niet gerapporteerd in het jaarlijks verslag aan het parlement. Deze vergunningen hebben betrekking op de overbrenging van vuurwapens binnen de EU (met uitzondering van oorlogswapens en militair materieel), onder meer tussen erkende wapenhandelaars.

In het jaarverslag van de Vlaamse Regering komt de invoer van wapens enkel aan bod in een overzichtstabel met louter het aantal en de totale waarde van uitgereikte en geweigerde invoervergunningen, en in de bijlage die uitgereikte en geweigerde invoervergunningen oplijst. Hoe de behandeling van deze vergunningsaanvragen gebeurt en met welke criteria rekening wordt gehouden door de Dienst Controle Wapenhandel, wordt niet toegelicht.

Zoals bij de controle op het eindgebruik bij wapenexport is het, met het oog op een kwalitatieve parlementaire controle, noodzakelijk dat de Vlaamse overheid alle beschikbare informatie verzamelt over de uiteindelijke eindgebruikers van de ingevoerde vuurwapens. Alleen op deze wijze kan een verantwoord(elijk) beleid worden gevoerd. Hoewel de uiteindelijke eindgebruiker niet altijd te achterhalen is, zijn bijkomende inspanningen door de Vlaamse overheid mogelijk. Ook hier dient de plicht van vergunningsaanvragers te worden benadrukt om *juiste* en *volledige* informatie te verstrekken bij hun aanvraag (artikel 9, wet van 5 augustus 1991).¹³ Deze informatie dient de regering te delen met het parlement in haar jaarlijks verslag.

2.4 De transparantie in de jaarverslagen is de afgelopen jaren sterk verbeterd, maar blijft vatbaar voor significante verbetering

Transparantie in de rapportage over buitenlandse wapenhandel is geen doel op zich, maar moet een middel zijn, onder meer om tot een doeltreffende en accurate parlementaire controle te komen. De voorbije jaren is een duidelijke evolutie naar een verhoogde transparantie merkbaar

in de methodologie die de Vlaamse Regering hanteert in haar verplichte rapportage over goedgekeurde en geweigerde vergunningsaanvragen aan het Vlaams Parlement. Geleidelijk aan evolueerde de verslaggeving van geaggregeerde cijfers per land van bestemming/afzender en louter een opsplitsing van het aantal vergunningen naar categorie van bestemming en een erg rudimentaire indeling van militair materieel, naar een rapportage waarin voor *elke* individuele vergunningsaanvraag de volgende kenmerken worden opgelijst: de aard van de goederen (gebaseerd op de indeling van de Europese lijst van militaire goederen, aangevuld met een aantal 'Vlaamse' categorieën), de waarde van de goederen waarop de vergunning betrekking heeft, het land van afzender, het land van bestemming, de aard van de bestemming, de aard van de eindgebruiker (indien deze bekend is en niet de bestemming is) en het land van de eindgebruiker (indien dit niet het land van bestemming is).¹⁴ Deze informatie wordt niet enkel in het jaarverslag van de regering aan het parlement meegedeeld, maar is ook maandelijks beschikbaar via de website van de Dienst Controle Wapenhandel.¹⁵ De Vlaamse jaarverslagen zijn beduidend transparanter dan de federale jaarverslagen van voor de bevoegdheidsoverdracht en de huidige jaarverslagen van de overige Belgische gewesten.

De verhoogde transparantie heeft de mogelijkheid voor kwalitatieve parlementaire controle sterk verbeterd, maar dit neemt niet weg dat nog steeds een aantal pistes voor verbetering blijven bestaan. In het jaarverslag van de Vlaamse Regering wordt immers niet gerapporteerd over alle verstrekte en geweigerde vergunningsaanvragen voor de buitenlandse handel in militair materieel. Zo ontbreekt informatie over hernieuwingen van reeds vergunde transacties en tijdelijke transacties, de vergunningen die vallen onder het stelsel van de Europese richtlijn 91/477 en een systematische verslaggeving omtrent de motivering voor de geweigerde vergunningen. Tevens is het wenselijk om in het jaarverslag ook een overzicht op te nemen van de reële buitenlandse handel in militair materieel die plaats vindt op basis van de uitgereikte vergunningen.

3 Advies

Het Vlaams Vredesinstituut vestigt de aandacht op vier belangrijke elementen met betrekking tot het jaarlijks verslag van de Vlaamse Regering aan het Vlaams Parlement over de verstrekte en geweigerde vergunningen voor wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie, dat op 9 april 2010 werd ingediend bij het Vlaams Parlement:

- het aandeel van de wapenexport waarbij de industrie de laatst gerapporteerde gebruiker is bij het afleveren van de vergunning, is de afgelopen jaren sterk gestegen;
- het consultatiemechanisme van COARM is een indicator van de harmonisering in het Europese wapenexportbeleid en een transparante toepassing van de Europese criteria voor wapenuitvoer is belangrijk;
- de vergunde invoer van vuurwapens is de afgelopen jaren sterk gestegen, maar wie de uiteindelijke eindgebruikers zijn van deze vuurwapens wordt in veel gevallen niet vermeld;
- de transparantie in de jaarverslagen is de afgelopen jaren sterk verbeterd, maar blijft vatbaar voor significante verbetering.

Met betrekking tot de voorgaande aandachtspunten bij het Vlaamse wapenhandelbeleid waarover wordt gerapporteerd in het verslag van de Vlaamse Regering, formuleert het Vredesinstituut volgend advies om het Vlaamse wapenhandelbeleid te optimaliseren, en de parlementaire controle op dat beleid te ondersteunen en te versterken.

Het Vlaams Vredesinstituut adviseert het Vlaams Parlement:

- **de Vlaamse Regering te vragen om extra inspanningen te leveren om alle mogelijke informatie te verzamelen over de bestemming en de uiteindelijke eindgebruiker indien deze van elkaar zouden verschillen, deze informatie op te nemen in de behandeling van vergunningsaanvragen en mee te delen aan het parlement;**
- **de Vlaamse Regering te vragen om in de verantwoording van haar beleid naar het parlement toe, meer inzicht te verschaffen in de manier waarop de Europese toetsingscriteria uit het Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB gehanteerd worden;**
- **de Vlaamse Regering te vragen dat in haar jaarverslag aan het Vlaams Parlement voldoende aandacht wordt besteed aan de invoer van wapens;**
- **de Vlaamse Regering te vragen om de transparantie in het jaarverslag te verhogen door de opname van gedetailleerde informatie over de reële buitenlandse handel in militair materieel, hernieuwingen van vergunningen, tijdelijke transacties, vergunningen onder het stelsel van de Europese richtlijn 91/477, en motivering voor de geweigerde vergunningen.**

Eindnoten

- ¹ Decreet houdende oprichting van een Vlaams Instituut voor Vrede en Geweldpreventie bij het Vlaams Parlement van 7 mei 2004 (Tekstbijwerking tot 08-07-2009), artikel 6.
- ² Jaarlijks verslag van de Vlaamse Regering aan het Vlaams Parlement over de verstrekte en geweigerde vergunningen voor wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie. Periode van 1 januari 2009 tot 31 december 2009. (Stuk 53-A (2009-2010) - Nr. 1)
- ³ Duquet, N. (2010), [Vlaamse buitenlandse handel in wapens en producten voor tweërlei gebruik 2009](#), Brussel: Vlaams Vredesinstituut.
- ⁴ Duquet, N. (2010), [Vlaamse buitenlandse handel in wapens en producten voor tweërlei gebruik 2009](#), Brussel: Vlaams Vredesinstituut.
- ⁵ Voor meer gedetailleerde informatie over de controle op eindgebruik en het onderscheid tussen de bestemming en de eindgebruiker, zie ook Vlaams Vredesinstituut (2008), [Eindgebruik als factor in de vergunningsprocedure voor wapenuitvoer in Vlaanderen](#), Brussel: Vlaams Vredesinstituut.
- ⁶ Wet van 5 augustus 1991 betreffende de in-, uit- en doorvoer van en de bestrijding van wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie.
- ⁷ Richtlijn 2009/43/EG betreffende de vereenvoudiging van voorwaarden voor de overdracht van defensiegerelateerde producten binnen de gemeenschap, Publicatieblad van de Europese Unie L/146/1, 10 juni 2009.
- ⁸ Voor meer informatie over de inhoud van de richtlijn, zie Vlaams Vredesinstituut (2008), [Het Europees defensiepakket: naar een liberalisering en harmonisering van de Europese defensiemarkt](#), Brussel: Vlaams Vredesinstituut.
- ⁹ Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB van de Raad van 8 december 2008 tot vaststelling van gemeenschappelijke voorschriften voor de controle op de uitvoer van militaire goederen en technologie, Publicatieblad van de Europese Unie L/335/99, 13 december 2008.
- ¹⁰ Raad van de Europese Unie, Elfde jaarverslag volgens artikel 8, lid 2, van Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB van de Raad tot vaststelling van gemeenschappelijke voorschriften voor de controle op de uitvoer van militaire goederen en technologie, Publicatieblad van de Europese Unie 2009/C265/01, 6 november 2009.
- ¹¹ Voor meer informatie over de naleving van het Gemeenschappelijk Standpunt, zie Vlaams Vredesinstituut (2010), [Het gemeenschappelijk standpunt over wapenuitvoer in het licht van een ontluikende Europese defensiemarkt](#), Brussel: Vlaams Vredesinstituut.
- ¹² Duquet, N. (2010), [Vlaamse buitenlandse handel in wapens en producten voor tweërlei gebruik 2009](#), Brussel: Vlaams Vredesinstituut.
- ¹³ Wet van 5 augustus 1991 betreffende de in-, uit- en doorvoer van en de bestrijding van wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie.
- ¹⁴ Voor een meer gedetailleerd overzicht van deze evolutie naar een meer transparante verslaggeving, zie Duquet, N. (2010), [Vlaamse buitenlandse handel in wapens en producten voor tweërlei gebruik 2009](#), Brussel: Vlaams Vredesinstituut, p.24-25.
- ¹⁵ <http://iv.vlaanderen.be/wapenhandel>

Het Vlaams Vredesinstituut werd bij decreet opgericht door het Vlaams Parlement als onafhankelijk instituut voor vredesonderzoek. Het Vredesinstituut voert wetenschappelijk onderzoek uit, documenteert relevante informatiebronnen, en informeert en adviseert het Vlaams Parlement en het brede publiek inzake vredesvraagstukken.

www.vlaamsvredesinstituut.eu